

Husdyrbruget 1915

med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel*.

For det danske Husdyrbrug blev 1915 et stærkt bevæget og højest ejendommeligt Aar, i hvilket Produktions- og Arbejdsvilkaarene — navnlig for Kvæg- og Svineholdet — var præget af Verdenskrigens Følger i en usædvanlig Grad.

Men 1915 var ogsaa i anden Henseende kendetegnet ved Forhold og Begivenheder, der stærkt paavirkede saavel Vilkaarene for et roligt Arbejde, som Betingelserne for et godt økonomisk Udbytte af dette Arbejde. Mund- og Klovesygen fik i dette Aar en Udbredelse som aldrig før. Der var knapt med Foder i mange Landbrug i Vinteren 1914—15 og meget knapt med Græs en lang Tid af Sommeren, ligesom Avlen af Straafoder (Hø og Halm) som Helhed var ringe eller dog betydeligt under middel. Hertil kom høje Priser paa Foderstoffer, foranlediget i første Linie af de meget høje Fragttakster, samt Indskrænkninger af forskellig Art i Dispositionsretten (Opfodringsforbud — Maksimalpriser), saa det vil skønnes, at Aaret medførte adskillige Omstændigheder, der paa uheldig Maade paavirkede Udbyttet af vort Husdyrbrug og vort Husdyrhold i det hele.

Naar det desuagtet med fuld Føje kan siges, at Aaret 1915 som Helhed var et godt Aar for vort Husdyrbrug, og ikke mindst for Kvægholdets Vedkommende,

da skyldes dette, at Priserne paa Fedevarer var usædvanlig høje, særlig i Aarets sidste Halvdel, og særlig Priserne paa Kvæg og Kød. Vi naaede i Aarets sidste Maaneder Priser, der ganske satte alt, hvad vi havde oplevet paa Hestehandlens Omraade i Efteraaret 1914, i Skygge.

I Oktober—November betaltes der op til 80 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg levende Vægt for prima Fedekvæg, og magert Kvæg af god Kvalitet kostede 60—70 Øre. Rigtig gode Kælvekøer betaltes med 1000 Kr. og derover. Med Undtagelse af December 1915, hvis Priser trykkedes noget af Forsøget syd fra paa at monopolisere Kvægopkøbet her i Landet, steg Priserne fra Maaned til Maaned, som det ganske naturligt var at vente, men som det for adskillige faldt svært at tro paa og indrette sig efter, hvorfor ogsaa mange solgte for tidligt ud.

Der blev rømmet grundigt op i Kvægbesætningerne i 1915, men ikke for grundigt. Hvor stor Udførselen har været af levende Kvæg og af slagtet Kød kan endnu ikke dokumenteres med officielle Tal, men at den har været meget stor, ved vi alle. Den meget store Udførsel er dels og fornemlig begrundet i de meget høje Priser, dels i den Foderknaphed, der var fremtrædende i mange Landbrug og som nødvendiggjorde en betydelig Reduktion af Kvægholdets Størrelse. Da det nok tør siges at være en Kendsgerning, at der er solgt bort af de daarligste Individider, de mindst rentable Maikekøer, og disse er realiseret til store Priser, er der ikke noget at beklage sig over.

Den frie Handel og den frie Udførsel blev der lykkeligvis ikke lagt Hindringer i Vejen for i 1915, skønt det ikke manglede paa kraftige Opfordringer. I Fantasien saa adskillige bekymrede Mennesker, der viste en rørende Omsorg for deres Medmennesker, hen til en snarlig indtrædende Mangel paa Mælk og Kød i dette Land; det maatte ende galt, og der maatte gribes ind! Særlig var vel Slagterne bekymrede! De under Krigs-

situationen foretagne to ekstraordinære Kreaturtællinger har jo imidlertid tilfulde vist, at Landmændene meget vel selv har kunnet finde Maaden.

Om Udførselen af Mælkeriprodukter i 1915 foreligger der indtil Dato kun kortfattede og ret begrænsede Oplysninger. Disse viser da, at den samlede Udførsel af Smør — her medregnet Smør indeholdt i udført Fløde — er af samme Størrelse, som i de to sidste Aar, nemlig omkring ved 100 Mill. kg. Værdien heraf vil jo imidlertid være steget meget stærkt, da Prisen pr. kg er henvend 30 % højere. Smørret er steget fra en Gennemsnitspris i 1914 af 109 til 140 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg i 1915 eller 28 $\frac{1}{2}$ %. Da Kraftfoderpriserne imidlertid har været henvend dobbelt saa høje som tidligere, har Smørproduktionen ikke været nær saa god en Forretning, som mange, der staar uden for Landbruget, har fablet om. Hvis man alene holder sig til Smørret, da var Betingelserne for det hjemmeavlede Grovfoders Betaling gennem Malkekøerne ringere i Februar Maaned i 1915 med en Smørpris af 124 Øre end i Februar 1914 (før Krigen) med en Smørpris af 104 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg. Først hen paa Sommeren og i Efteraarsmaanederne blev Smørproduktionen gunstig paavirket af Krigspriserne, og ved Slutningen af 1915 var Stillingen kun nogenlunde. Hvor man kun har haft nogenlunde gode Køer — og saadanne findes der endnu alt for mange af — og hvor man paa Grund af Foderknaphed har maattet gaa op fra 20—25 % Kraftfoder til 30—33 % af det samlede Foder, da har Krigsfortjenesten været saare tvivlsom. Men da Udnyttelsesprisen for den skummede Mælk billigvis bør medtages, naar Mælkeriproduktionens Vilkaar opgøres, og da denne har været meget betydelig, kan 1915 ogsaa for Mælkeridriften betegnes som et godt Aar.

Hvad der imidlertid paa Kvægholdets Konto i 1915 vejer stærkest til, er de abnormt høje Priser paa Kvæg og Kød. Mens 1914 ifølge Københavns Notering havde

en Gennemsnitspris for 1. Kl. Varer af 59 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg slagtet Vægt, var denne 89 Øre i 1915; dette er en Stigning af Gennemsnitsprisen af 51 %, mens den for Smørret kun var 28 $\frac{1}{2}$.

Danmarks Udførsel af Ost er i 1915 tiltaget meget stærkt, og samtidig er Indførselen aftaget.

Om vor Flæskeudførsel i 1915 — dens Størrelse og Fordeling — tier stadig Statistiken, ligesaa om Udførselen af Æg, for hvilke der er opnaaet store Priser. Hestepriiserne har været høje. I 1915 er der kun opkøbt og udført et forholdsvis ringe Antal af de til Eksport frigivne 10.000 Vallaker.

Vinterfodringen i 1914—15.

Paa Grund af den ringe Høst i 1914 var Beholdningerne af Straafoder fra Efteraaret 1914 smaa, og det samme var delvis Tilfældet ogsaa for Roernes Vedkommende. Dette beredte Vinferfodringen i 1914—15 ret betydelige Vanskeligheder. Halm kostede allerede i Januar 1915 3—3 $\frac{1}{2}$ Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg, og der blev solgt Roer til over 1 Kr. Tønden. Henad Foraaret steg Priserne yderligere, saa for hvem der maatte købe Grovfoder til deres Besætninger, blev det ugørligt til den paagældende Tid at skaffe Balance i Regnskabet for disse. Hele dette Forhold medførte, at man i ret udstrakt Grad gjorde Brug af Lyngen som Kvægfoder, ikke alene i Jylland, hvor den hvert Aar finder nogen Anvendelse som saadant, men ogsaa paa Øerne. Saaledes gik der adskillige Vognladninger Lyng til Sjælland fra Jylland i dette Øjemed. At vi havde en meget mild Vinter lettede Gennemfodringen i betydelig Grad. I saadanne Tider mærkes det for Alvor, hvad Halmen er værd som Kreaturfoder; men ikke desto mindre opleves det endnu, at der er Kontrollforeninger, der lader Halmen ude af Kontrolregnskabet, naar Fodringsmængderne bliver opgjort. Om

Kraftfoderforbruget

i 1915 kan der ikke, paa Grundlag af den i dette Aar indførte Mængde af Korn- og Foderstoffer, oplyses noget bestemt, da en Oversigt herover for 1915 endnu ikke foreligger for Offentligheden. Det er mer end sandsynligt, at Kraftfoderforbruget til vort Kvæghold her i Landet har været baade absolut og relativt mindre end i 1914, da Besætningerne er noget formindskede, særlig Antallet af Malkekøer, og da der vel ogsaa paa Grundlag af de meget høje Kraftfoderpriser sammenholdt med Smørprisen, er sparet paa dette. Krigens Følger har saaledes paa dette Omraader været mærkbare i ikke ringe Grad.

Der foreligger imidlertid en officiel Opgørelse over Indførselen af Korn- og Foderstoffer i det første Krigs- aar, altsaa fra 1. August 1914 til 31. Juli 1915, der er ganske interessant og viser, at trods den store Nedgang i Indførselen i de sidste 5 Maaneder af 1914, fra Krigens Udbrud til Nytaar, har Indførselsoverskudet i 19¹⁴/₁₅ paa det allernærmeste været af samme Størrelse som i 19¹³/₁₄, idet Indførselen i de 7 første Maaneder af 1915 har været saa betydelig, at den ganske har neutraliseret Mindreindførselen i August—December 1914. Dette vil fremgaa af følgende af Statistisk Departement offentliggjorte Tal:

	Indførselsoverskud	
	19 ¹⁴ / ₁₅	19 ¹³ / ₁₄
	Mill. kg	Mill. kg
Hvede, Rug, Havre, Byg, Majs	751	712
Hvede- og Rugmel	39	72
Hvedeklid	20	44
Oliekager	558	549
Tilsammen	1368	1377

Under normale Forhold vilde dog den samlede Indførsel af ovennævnte Varer sikkert have vist en betydelig Stigning, idet der til Raadighed efter Høsten i 1914

var ca. 3 Mill. hkg mindre Korn og en Mindreavl af Roer, Hø og Halm svarende i Foderværdi til ca. 3 Mill. hkg, altsaa ialt ca. 6 Mill. hkg mindre. Men dette havde til Følge, som alt nævnt, at Besætningerne mange Steder blev — og maatte blive — reduceret, et Forhold, der yderligere forstærket tilkendegav sig paa Grund af de høje Foderstofpriser.

Den samlede Indførsels Sammensætning er kendelig ændret. Der er en ret betydelig Nedgang i Indførselen af Hvede og Rug, en lille Merindførsel af Byg, mens Indførselen af Havre er saa godt som ophørt. Udførselen af Byg har været stærkt aftagende paa Grund af Udførselsforbud, hvorimod der er indført betydelige Mængder fra Nordamerika. Majsindførselen er steget med over 200 Mill. kg.

Oliekageindførselen er lidt stigende, men med store Forskydninger overfor de enkelte Kagesorter. Saaledes er Indførselen af Bomuldsfrøkager mer end dobbelt saa stor, nemlig 458 Mill. kg imod 187 Mill. kg. Paa den anden Side er Solsikkekager gaaet ned til under en Femtedel af Aaret forud; fra Rusland faas jo nemlig intet. Ogsaa Indførsel af Høfrøkager — der særlig kommer fra Rusland og Tyskland — er gaaet ned lige saa meget som Bomuldsfrøkagerne. Indførselen af Soya-bønner er tiltaget med ca. $\frac{1}{3}$ Mill. hkg, nemlig fra 0,6—0,9 Mill. hkg, der i alt væsentlig er anvendt til Oliekager.

De kolossale Fragttakster, som Krigsforholdene har medført, har bragt Fodestofferne i 1915 op til hidtil ukendte Priser. For Majsens Vedkommende er Forholdet jo faktisk bleven dette, at Fragten pr. Tons har overskredet Værdien af det paagældende Foderstof ved Afskibningen fra Amerika. En Sammenligning mellem Priserne i 1915 og Priserne før Krigen viser for Majsens og Foderbyggets Vedkommende en Stigning paa ca. 100% og for Oliekagernes Vedkommende ligger den omkring ved de 70%.

Jydsk Andelsfoderstofforretnings Gennemsnitsnotering
(Lagerpris Aarhus) bliver for:

Teksaskager	(55%)	11,70	Ø. pr. $\frac{1}{2}$ kg	(10,60 i April, 13,80 i Decb.)
N. O. Kager	—	10,15	- —	(8,55 i — , 11,95 i —)
Soyakager	—	11,02	- —	(9,25 i — , 13,05 i —)
Hørfrokager (amerik.)	—	12,75	· —	(12,15 i — , 14,10 i —)
Majs (amerikansk)	—	10,30	- —	(9,17 i Sept., 11,66 i Febr.)
Foderbyg	—	10,60	- —	(8,90 i — , 12,70 i —)

Den af V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium udgivne Beretning om Undersøgelser af Foderstoffer i 1915 viser, at naar man sammenligner Laboratoriets Gennemsnitstal for 1915 med de i de nærmest foregaaende 6 Aar fundne, da er der for begge de amerikanske Hovedsorter af Bomuldsfrøkager en ret konstant Nedgang i Mængden af Værdistoffer og samtidig hermed en Opgang i Indholdet af Træstof. For Teksaskagernes Vedkommende er der dog en lille Stigning fra 1914 til 1915 i Mængden af de samlede Værdistoffer til Trods for en lille Nedgang i Fedtprocenten. Men her maa det erindres, at Teksaskagernes Kvalitet i det Aar, da Krigen udbrød, altsaa i 1914, var daarligere end nogensinde tidligere.

Mælkeudbyttet

i Vinteren 1914—15 var, grundet paa en noget knappere Anvendelse af Kraftfoderet, der var meget dyrt, og som en Følge af at Malkekøernes Antal var noget reduceret, baade relativt og absolut noget mindre end sædvanligt, og hvor man i Vintertiden havde det knapt med Grovfoder, kneb det med at skaffe Balance paa Malkekøernes Konto.

Ogsaa i Sommerens Løb var Betingelserne for en lønnende Mælkeproduktion periodisk ugunstige. 1915 bragte, som saa ofte før, en tør og græsknap Forsommer. Det tegnede egentlig meget godt med Græsmarkerne fra det tidligste Foraar af, idet Plantebestanden var upaaklagelig, om end noget spæd, men Foraaret

blev som Helhed barskt. Ikke desmindre var Græsmarkerne ved Udbindingstiden gennemgaaende ganske gode. I en Del Kvæghold, hvor der herskede stor Foderknap-
 hed, var Kvæget paa Græs allerede i Slutningen af April; men den almindelige Udbindingstid fandt navnlig Sted i anden Uge af Maj, da Græsmarkerne — efter en velgørende Regn — afgav god og rigelig Ernæring. Des-
 værre indtraadte der i Midten af Maj Maaned baade Storm og Kulde, der ikke alene gjorde det meget ube-
 hageligt for Malkekøerne at opholde sig paa Græsmar-
 ken, men ogsaa bevirkede Nedgang i Mælkeudbyttet. Mange fandt det under disse Forhold nødvendigt atter
 at tage Køerne paa Stald. I Maanedens sidste Uge ind-
 traadte der varmere Vejr. Da der derefter i Juni ingen
 Regn faldt, blev Resultatet, at Græsset svandt Uge for
 Uge, og Græsmerkernes Tilstand var ved Juni Maaned
 Slutning usædvanlig slet. Juli bragte den længe haardt
 tiltrængte og ventede Regn, men den kom alt for sent,
 nemlig for største Delen af Landets Vedkommende først
 i Maanedens sidste Halvdel. Der kom nu atter Liv i
 Græsmarkerne, der efterhaanden antog et godt Udseende,
 særlig i August, og navnlig i den sydvestlige og sydlige
 Del af Jylland frembød de en usædvanlig Frodighed.
 Første Aars Kløvermarkerne, hvis Høudbytte blev tarve-
 ligt, afgav en udmærket Eftergrøde, og det var en For-
 nøjelse at se de ligefrem svulmende, nyudlagte Kløver-
 marker. Naar den egentlige Efteraarssæson derfor ikke
 afgav den Græsning, som Høstmaanedens lovede, da
 skyldtes det, at September blev baade tør og kølrig.

Sommeren 1915 bragte en usædvanlig lille Kløver-
 høst, der af Statistisk Departement opgives til kun $\frac{3}{5}$
 pr. Hektar af den sædvanlige, men særlig det tidlig hø-
 stede Agerhø blev godt indbjerget. Da Engene led meget
 under det kolde Foraar og senere indtrædende Frost-
 nætter, var Udbyttet kun nogenlunde i Mængde, og Kva-
 liteten tog megen Skade under meget vanskelige Bjerg-
 ningsforhold i Juli og August Maaneder; særlig var dette

Tilfældet for Vestjyllands Vedkommende. Høsten af Enghø er opgivet til $\frac{4}{5}$ af den sædvanlige.

For Kornsorternes Vedkommende var Kærneudbyttet for Landet som Helhed ikke langt fra det normale, men saaledes fordelt, at man paa Øerne havde lige saa meget over det normale, som man havde under i Jylland. Hvad hele det samlede Høstudbytte angaar, der jo spiller en overordentlig stor Rolle for Kvægholdets gode og økonomiske Underhold, da angiver Statistisk Departement dette i omregnede »Afgrodeenheder«, og gaaende ud fra et Udbytte i Femaaret 1909—13 = 100, bliver Udbyttet for 1915: Rodfrugter 119, Kærne 100, Halm 81, Hø 64. Naar den samlede Rodfrugtavl i 1915 saaledes viser sig at have været stor, da er dette ikke ensbetydende med et stort Udbytte eller større Udbytte pr. Arealenhed, hvilket tvertimod har været mindre for Jyllands Vedkommende end i det paagældende Femaar, men da ligger Grunden hertil i, at det med Roer dyrkede Areal er undergaaet en betydelig Udvidelse.

Baade i Jylland og paa Øerne er Roernes Indhold af Tørstof i 1915 gennemgaaende en Del højere, end Tilfældet var i 1914, og særlig gælder dette for Jyllands Vedkommende for baade Turnips, Kaalroer og Runkelroer og mest for førstnævnte, hvis Tørstofprocent i 1914 var lav og ikke saa lidt under Middel af Femaaret 1909—13.

Produktionen og Udførselen af Fedevareer.

De officielle statistiske Data, der hidindtil foreligger vedrørende de forskellige Fedevaregrupper, er meget sparsomme og ufuldkomne. Noget udtømmende Billede af vor Fedevareproduktions Størrelse og dennes Fordeling til vore Kunder kan derfor paa nærværende Tidspunkt ikke gives. De usædvanlige Forhold, der hersker i Europa paa Grund af den store Krig, har i stærk Grad præget Forholdene paa hele dette Omraade. For Udslagene heraf kan der i Enkelthederne ikke foreløbig

gøres Rede, hvor interessant end dette kunde være. Et kan imidlertid slaas fast, og det er dette betydningsfulde; at man med formentlig meget god Virkning her hjemme fra under denne usædvanlige og særegne Situation har søgt at opretholde vore hidtidige Hovedkunders Forsyning med Fedevarer i saa stor Udstrækning, som Forholdene har gjort det muligt, idet man har indset, at man ikke paa Grund af en øjeblikkelig Fortjeneste skulde i nogen Maade forringe Chancen for at finde samme solide Kundekreds efter Krigen, som vi før Krigen havde erhvervet os i de paagældende Lande.

De statistiske Oplysninger om Udførselen af Fedevarer i 1915, der foreligger for Offentligheden indtil Dato, refererer sig alene til Mælkeriprodukter og angiver kun Udførselens Størrelse. Denne har da, som det allerede i Begyndelsen af denne Artikel kortelig er omtalt, været af lignende Størrelse, som i de to foregaaende Aar, omend i en lidt ændret Udførselsform. Selve Smørudførselen i 1915 var 101,6 Mill. kg dansk Smør imod 95,3 og 91,0 i henholdsvis 1914 og 1913, en Fremgang fra 1913 af 10,6 Mill. kg. Men her maa det erindres, at den betydelige Udførsel af Fløde, som vi har haft i tidligere Aar, er saa godt som blevet helt standset ved Krigens Indtræden. Denne Flødeudførsel, der i 1913 beløb sig til 28¹/₂ Mill. kg (svarende til 10,4 Mill. kg Smør), gik ned til 15,3 Mill. kg (5,6 Mill. kg Smør) i 1914 og udgjorde kun 0,8 Mill. kg eller 0,3 Mill. kg Smør i 1915. Hvis vi derfor omregner den i de forskellige Aar udførte Flødemængde til Smør, da ses det, at de 3 sidste Aar viser en paa det allernærmeste lige stor Udførselsmængde af Smør for det danske Mælkeribrug, nemlig henholdsvis 101,4, 100,9 og 101,9 i 1913, 1914 og 1915.

Det gaar dog næppe an fra denne Udførselsmængde at slutte, at da har selve Smørproduktionen her i Landet været paa Højde med de sidst forudgaaende Aars. Derimod taler den Kendsgerning, at Køernes Antal er

formindsket, at Mund- og Klovesygen har mindsket Mælkeudbyttet i et stort Antal Besætninger, at der har været Foderknaphed i et betydeligt Antal Kvæghold og at der er sparet paa Kraftfoderet, fordi dette har været meget dyrt. En væsentlig Grund til, at vi har kunnet holde Udførselsmængden oppe paa det sædvanlige, maa da søges deri, at vi paa Grund af de høje Priser paa Smør i meget følelig Grad har indskrænket vort Hjemme-forbrug af dansk Smør og er gaaet over til at spise Margarine, hvorved der er frigjort saa meget mere af vort gode danske Smør til Udførsel.

Uden at komme ind paa Enkeltheder vedrørende Smørhandel og Smørpriser i 1915, hvilke er gjort til Genstand for udførlig Omtale af Prof. Bøggild i hans Artikel i Tidsskriftets Nr. 3 om »Mælkeribruget i Danmark 1915«, skal det dog her fremhæves, at naar vor hele Smørudførsel under de højst vanskelige Forhold, der syntes at skulle bringe denne ud af sit hidtil rolige og vante Leje, er foregaaet under gode og for Fremtidens Smørhandel formentlig betryggende Kaar, da skyldes dette i første Linie de danske Mejeriforeningers Fællesorganisation og det af denne foraarsagede Samarbejde med Foreningen af Eksportører af dansk Smør og Smørekseportforeningen. Vi begyndte Aaret med en Gennemsnitspris for Januar af 134,50 og naaede i August og September Priser paa 143,50 og 152,20 Kr. pr. 50 kg for at kulminere i Oktober med en gennemsnitlig Maanedspris af 177,25 Kr. og en enkelt Uges »Afregningstal« paa 205. Efter »Reguleringen« dalede Priserne atter, og Aarets Gennemsnitspris (Statistik-Udvalgets Notering) blev 140,60 imod 109,20 i 1914, en Stigning af 31,5 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg eller 28 $\frac{1}{2}$ 0/0.

At Flæskeproduktionen her hjemme i 1915 har været mindre end i de foregaaende Aar, derom kan der næppe være Tvivl, idet denne er foregaaet under adskillige generende Omstændigheder, der har været hæmmende for hele denne vigtige Side af vor Fedevare-

produktion. Vi behøver her kun at minde om Fodringsforbud, Maksimalpriser og meget dyre Foderstoffer. Den første Halvdel af Aaret var nemlig ikke gunstig, og i Aarets første Maaneder nedsabledes mange Søer, Ungsvin og Pattegrise. Efterhaanden bedredes Forholdene. Hen i Foraaret faldt Foderstofferne i Pris, mens Flæskepriserne steg, og i den sidste Halvdel af Aaret har Flæskeproduktionen haft gode Arbejdsvilkaar. Vedrørende Størrelsen af Udførselen af Flæsk i 1915 tier Statistiken fremdeles. Det kan her oplyses, at i de danske Andelsslagterier er der slagtet 2.169559 Stkr. Svin i 1915 imod 2.426984 i 1914. Prisforholdene stiller sig i Henhold til den jysk-fyenske Gennemsnitsnotering saaledes, at 1915 viser for 1. Kl. 70,75, for 2. Kl. 70,69 og for 3. Kl. 69,29 mod henholdsvis 50,58, 49,56 og 49,36 pr. $\frac{1}{2}$ kg i 1914, men dette sidste var ogsaa et daarligt Aar for en rentabel Flæskeproduktion.

Vedrørende Danmarks Udførsel af levende Kvæg og slagtet Kød i 1915, da kan dennes Størrelse ikke paa nærværende Tidspunkt opgives, da der ingen officielle Angivelser er fremkomne. Ingen, der har fulgt Begivenhedernes Udvikling paa dette Omraade, er jo imidlertid i Tvivl om, at denne Udførsel har været endog meget betydelig, hvilket atter har haft sin fornemste Aarsag i de ganske usædvanlig høje Priser, hvormed Kreaturer og Kød er blevet betalt i dette Aar, hvortil kommer det Forhold, at adskillige Landmænd, paa Grund af Foderknaphed og Fodertrang, har set sig nødsaget til at formindske deres Besætninger i ikke uvæsentlig Grad. Vore Eksportmarkeder har vist et Antal Dyr, som ingen Sinde før. Begæret syd fra har været stort; om end svingende fra Tid til anden, har Efterspørgslen været stigende og Priserne i Forhold hertil. Alt har kunnet sælges til høje Priser, der paa langt nær altid har staaet i det rette Forhold til den paagældende Vares Kvalitet, idet 2. og 3. Kl.s Varer forholdsvis har betinget de højeste Priser. At disse abnormt

høje Priser paa Kød har paavirket det hjemlige Forbrug i meget høj Grad i den Retning, at dette er bragt ned til et rent Minimum af, hvad det var tidligere, er en Kendsgerning. Hvem havde vel Raad til at spise Oksekød til Priser, der har været ca. det dobbelte af, hvad man kunde købe Flæsk og Svinekød til, og ad denne Vej er der da frigjort en saa meget større Mængde Kreaturer til Udørsel.

Nedenstaaende Angivelse af Gennemsnitsnoteringen paa Københavns Kvægtorv for 1. Kl.s Varer (bedste Stude og Kvier) i Kroner pr. 50 kg Slagtevægt giver et godt Sammenligningsgrundlag for Aarene, der gik, med Hensyn til de opnaaede og de gennem det paagældende Tidsrum stigende Priser.

1899	42,00	1908	47,90
1900	45,60	1909	47,40
1901	45,64	1910	49,70
1902	48,00	1911	54,16
1903	51,34	1912	58,60
1904	49,52	1913	60,81
1905	50,10	1914	58,98
1906	52,20	1915	89,30
1907	51,60		

Det fremgaar af ovenstaaende, at Gennemsnitsprisen for 1915 har været godt 30 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg højere end i 1914, hvilket er en Stigning af omtrent 51⁰/₀. For ældre Køer — altsaa en langt ringere Vare — er Stigningen 79⁰/₀, nemlig fra 33,5 Øre til 59,4 Øre i 1915.

Januar Maaned 1915 begyndte med en Gennemsnitspris af 68 Øre. I November var den gennem gradvis og ret jævn Stigning i Aarets Løb naaet til 112 Øre — godt op imod det dobbelte — for derefter at gaa lidt ned i December (110¹/₂). Vore Købere fra Syd har gentagne Gange forsøgt at trykke Priserne, hvilket ogsaa er lykkedes, men kun rent midlertidigt. Kvæghandelens Monopolisering har ikke kunnet gennemføres med den tilsigtede Virkning. Trangen til vort Kvæg var stadig

lige stor, ja stigende. Men rent momentvis opnaaedes ikke ringe Virkning, hvor det til Tider gik ud over de hjemlige Kvægopkøbere, og hvor Landmændene selvfølgelig ogsaa fik deres Tab, fordi de ikke alle under disse øjeblikkelige Kriser besad den fornødne Overvejsesevne, der kunde diktere dem den ønskelige Tilbageholdenhed. I den 3. Uge af December var Københavns Kvægmarked totalt demoraliseret. Der fremkom ingen officiel Notering, thi af 2100 paa Markedet værende Kreaturer solgtes kun de 600. Det var Køberne, der, ved deres Udeblivelse, skabte denne Situation, men de lærte hurtigt igen at indfinde sig. Det samme gjorde sig gældende, men noget tidligere, paa de store jyske Eksportmarkeder og med lignende Resultat. Gennemsnitsnoteringen i 1915 paa Aalborg Eksportmarked for 1. Kl. Stude var 49,6 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg levende Vægt, hvilket omregnet i Slagtevægt efter 60% Kød kun giver 80,3 Øre eller 9 Øre lavere end den københavnske Notering.

Hamborg Noteringen (lev. Vægt) i »Ugeskrift for Landmænd« viser en Gennemsnitspris af 60,3 Øre mod 44,51 i 1914. En Omregning heraf til Slagtevægt, stadig efter 60% Kød, giver 100,5 Øre i 1915 mod 74,2 i 1914 eller en Opgang af 26,3 Øre, hvilket er omtrent 4 Øre mindre end Stigningen i den københavnske Notering og procentvis en Opgang af kun 35 mod 51.

Det siger sig selv, at med en stærkt forøget Udførsel af Kvæg og Kød her fra Landet til usædvanlig høje Priser, der i Aarets sidste Maaneder var henimod det tredobbelte af, hvad vi tidligere har regnet for gode Priser, har det danske Husdyrbrug indkasseret overordentlig betydelige Beløb paa hele denne Konto, men selvfølgelig, hvad man har solgt, har man ikke mere, og der er jo rømmet op i Besætningerne. Det kan imidlertid siges med fuld Føje, at denne Oprømning i det hele og store er sket paa en særdeles forstandig Maade, og der var jo heller ikke Grund til at vente andet. Det

samlede Kvægantal blev i 1915 reduceret forholdsvis lidt, men selvfølgelig er Besætningernes Gennemsnitsalder gaaet noget ned. De daarligste Køer er sat ud, og der er lagt Kalve til i stor Stil. At en Del Ejendomme, særlig af de større, der har skiftet Ejer i disse Aar og delvis er blevet udstykkede, er blanket af for Besætning, det er en beklagelig Kendsgerning, som ikke har kunnet undgaas. Jeg skal ikke her komme ind paa nærmere Betragtninger over Stillingen i 1915 hele dette Forhold vedrørende, men henvise til mit Foredrag i Landhusholdningsselskabet om »Kvæg- og Faareavlens nuværende Stilling og Fremtidsudsigter«, refereret i »T. f. L.«, 7. Hæfte, Side 291—323. Det i 1915 udførte Kvæg er eksporteret i meget forskellig Foderstand, og det kan sikkert med fuld Føje hævdes, at der i 1915 ikke er drevet rational Fedning i nogen større Udstrækning, fordi det ikke har kunnet betale sig tilstrækkelig godt. Kvaliteten er under det stærke Begær langt fra kommen til sin Ret, hvorfor periodiske Prisstigninger har været overvejende bestemmende for Afhændelsestidspunktet, og der er saaledes sendt meget halvmagert — ja nærmest magert — Kvæg bort. I Foraaret 1915 — mens Køddriserne endnu var forholdsvis lave — var det magre Kvæg til Salg til rimelige Priser. Saadant fornuftig indkøbt gav fortrinligt Resultat ved den derefter stedfindende Græsfedning, idet Priserne stadig steg paa det fede Kvæg, og dermed Priserne paa det magre. Fra April til September varierede Prisen paa dette med 20 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg. Men iøvrigt har Opkøb af Kvæg til Fedning været noget af et Lotterispil og sjældent budt større Chancer for Fortjeneste, hvorimod Salg af selvtillagt Kvæg i alle Aldere og værende i højst forskellig Foderstand i Salgsøjeblikket har været en indbringende Forretning. Pøsekøer er i gunstigste Tilfælde betalt med henvend den firedobbelte Værdi af, hvad der har kunnet opnaas tidligere. Gode Kælvkøer har kostet 700—1000 Kr. og prima Varer 11—1200 Kr., jævnt gode

Kælvekøer 600—700 Kr. For magert Kvæg gik Priserne i Efteraaret 1915 op til 70 Øre og derover. For indeværende Aar er der jo naaet Priser, der for fedt Kvæg er betydeligt højere end i 1915.

II.

Kvægavlen.

Paa visse Omraader har Brugen af Midler til Kvægavlens Fremme været stærkt begrænset i det forløbne Aar. Dette gælder saaledes i første Linie hele vort Dyrskuearbejde, der kun i ringe Grad fik Lejlighed til at udfolde sig i 1915 paa Grund af den hærgende Mund- og Klovsyge. Iøvrigt kan den ved Krigen skabte Situation med de meget høje Priser paa Kvæg og Kød næppe siges at have virket fremmende paa det store Flertal af Kvægavlere i Retning af med mere Plan og større Kraft at arbejde for selve Avlens Fremgang. Snarere har Tiderne bevirket, at Hensynet til øjeblikkelig Fordel, uden Henblik paa et solidt underbygget Fremtidsarbejde, har været det afgørende i mange Tilfælde, og det er, naar Talen er om Avl, altid forbundet med Risiko. Hele dette Spørgsmaal har jeg iøvrigt mere udførlig omtalt i det ovenfor nævnte Foredrag, og jeg skal derfor ikke her gøre det til Genstand for en nærmere Betragtning.

Imidlertid skal det ogsaa paa den anden Side fremhæves, at der hos mange Opdrættere har vist sig en stigende Interesse for og Forstaaelse af, at der netop i disse Aar er al Grund til og gode økonomiske Betingelser tilstede for at gøre et dygtigt Udvalgs- og Opdrætterarbejde saaledes, at vi staa rustede med den bedst mulige og mest ydedygtige Kvægbestand, naar disse Tider, Krigstiderne med Krigspriserne, en Gang er forbi. Et Udslag heraf er den stigende Efterspørgsel efter virkelig gode Avlsdyr, særlig Tyre, en Efterspørgsel, der giver sig Udslag i første Linie fra Kvægavlsforeningernes Side,

men ogsaa fra en hel Del af de Opdrættere, der har privat Tyrehold og staar uden for det organisatoriske Kvægavlsarbejde. Jo mere det bliver klargjort og kundgjort, hvad de enkelte fremragende Avlsdyr virkelig betyder, naar Talen er om at arbejde sig fremad til et voksende økonomisk Udbytte af Kvægholdet, des flere vil der ogsaa slutte sig til det Samfundsarbejde indenfor Opdrætternes Kreds, der gaar ud paa at skabe gode, ja de bedst mulige Betingelser for saadanne Avlsdyrs Frembringelse, samt for deres mest fuldkomne Udnyttelse.

Men der trænges i Sandhed ogsaa til større Tilslutning til et planmæssigt Arbejde i Kvægavlen her i Landet, paa Øerne saavel som i Jylland. Det viser sig atter og atter, naar Talen er om Kvægavl, hvor svært det er at faa saa megen Forstaaelse vakt af Udvalgets og Plejens Betydning for virkelig Fremgang, at denne Forstaaelse giver sig handlekraftige Udslag. I vide Kredse er der fremdeles en Træghed og Ligegyldighed, der egentlig er ganske uforstaaelig og paa en vis Maade imponerende, og de saakaldte »gode Tider« udøver i denne Forbindelse, som sikkert ogsaa paa andre Omraader, næppe nogen gavnlig Indflydelse, da det jo tilsyneladende gaar fortræffeligt, som det gaar, og saa er det jo aldrig værd at tage saa alvorligt og tungt paa Tingene. Dette er næppe i disse Aar noget usædvanligt Ræsonnement!

Hvad Kvægavlsforeningssagen angaar, da staar vi i 1915, hvad Antallet angaar, omtrent som Aaret forud. I visse Provinser er Tallet ubetydeligt større, i andre noget mindre. Jeg har imidlertid den Opfattelse, at der gennemgaaende stilles større Kray til de Tyre, der købes til Foreninger, end tidligere, at man er mere kritisk i Valget særlig overfor Ophavsmødrenes Ydelse. (Se omst. Tabel.)

For de tre sidste Aars Vedkommende er Stillingen omtrent den samme. Den Nedgangstid, der var fremtrædende i Aarene 1909—1913, er ophævet som Helhed. For Sjællands Vedkommende har der dog ogsaa i de

	1915		1914		1913		1912		1911	
	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
Nørrejylland m. Samsø .	545	594	543	611	527	584	579	660	675	78
Sjælland med Moen...	155	170	168	183	181	199	207	229	245	27
Fyens Stift.....	110	126	109	131	113	125	111	126	118	12
Lolland-Falster	35	50	37	44	36	44	45	54	38	
Bornholm	29	33	28	34	30	36	30	36	32	
Tilsammen	874	973	885	1003	887	988	972	1105	1108	12

tre sidste Aar været nogen Nedgang. For Jyllands Vedkommende er der for Kvægavlsforeningstyrenes Vedkommende Fremgang i Antal Korthornstyre og nogen Nedgang for Tyre af jysk Race og en lille Nedgang i Antal Tyre af rød dansk Race. —

Naar vi erindrer, at der er 1674 Sogne her i Landet, og at der kun er 874 Kvægavlsforeninger, da ser vi, at der for Tiden kun virker en Kvægavlsforening i hvert andet Sogn, og at der ikke er flere end ca. 10 % af Landets samlede Kvægbestand, der betjenes af Kvægavlsforeningstyre. At det private Tyrehold — i væsentlig Grad som en Følge af den Virksomhed, der nu i en Aarrække er udfoldet gennem vore Kvægavlsforeninger — er i kendelig Grad forbedret og i adskillige Kvæghold er fuldt tilfredsstillende, derom er der ingen Tvivl, men i alt for mange Besætninger er det fremdeles tarveligt, og der gives fremdeles ærede samtidige, der i den Grad regner med den lille Tabel, at de viger tilbage for en Krones Ekstraudgift for at faa deres Køer bedækket ved en virkelig god Tyr fremfor ved en Undermaaler. Videre er vi endnu ikke kommen!

Hvad Kontrollforeningsvirksomheden i det forløbne Aar angaar, da har denne været nogen Vækst undergivet, og Kontrollforeningerne kan i det Hele glæde

1910		1909		1908		1907		1906		1905	
Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
719	828	763	894	783	947	763	890	677	810	658	743
259	282	282	317	292	328	273	315	250	284	222	254
124	139	134	154	142	163	142	169	128	151	120	136
41	55	46	55	48	54	48	56	50	55	49	54
33	43	30	43	31	42	31	43	30	38	28	33
176	1347	1255	1463	1296	1534	1257	1473	1135	1338	1077	1220

sig ved en mere stadig og jævn Udvikling end Kvægavlsforeningerne. — Hvad Antallet af Kontrolforeninger i 1915 angaar, da skal dette som sædvanlig anføres efter de i »Lommebog for Mejerister« givne Oplysninger, der refererer sig til Tiden omkring ved 1. Oktober 1915. Her angives det samlede Antal Foreninger til 645 og »Sjælland med Møen og Bornholm« staar opført med ialt 158 Foreninger; i dette Tal er dog Bornholm ikke medregnet, og da Bornholm har 19 Kontrolforeninger med 365 Medlemmer og 6435 Køer, bør de samlede Summer forøges med nævnte Tal, hvorefter det samlede Antal Kontrolforeninger var 664 med 15.527 Medlemmer og 244.843 Køer, hvilket i Henhold til den afholdte Kreaturtælling 15. Maj 1915 svarer til 19,1 % af Landets samlede Købestand eller knapt hver 5. Kø. Dette er jo ingenlunde imponerende, og som man kunde vente det, i Henhold til Raceforholdene, er Procenten af den samlede Kvægbestand under Kontrol i Jylland som Helhed lavere end den er paa Øerne, idet Kontrolforeningernes Udbredelse i de Egne, hvor Korthornsavlen er den herskende eller langt overvejende, kun er ringe, om end de senere Aars Udvikling ogsaa der har vist en øget Interesse for denne Side af Kvægavlsarbejdet, idet man bliver mere og mere klar over, at selv hvor Talen

er om Opdræt og Kødproduktion, der gaar det økonomisk set ingenlunde an at se bort fra Mælkeydelsen og dennes Kvalitet. Det er derfor ogsaa en Misforstaaelse, naar man mener, at med eventuelle Udsigter til forholdsvis højere Kødpriser end Smørpriser og som Følge deraf et øget og bedre Opdræt end maaske hidtil, det da skulde være mindre vigtigt i Fremtiden at overvaage saadanne Hjælpe midlers Udbredelse og Benyttelse, der er saare nyttige og heldbringende — ja uundværlige — hvor det gælder om Fremavlen og Opdrætningen af kraftige, velbyggede, trivelige Malkekøer med stor og fortrinlig Ydelse. —

Aaret 1915 bragte paa Kontrolforeningsfeltets Omraade en fra mange Sider længe ønsket Enighed om at anvende en ensartet Foderenhedsberegning i de forskellige Provinser her i Landet. Ved Forhandlinger mellem Repræsentanter for Landets Kontrolforeninger — og for Kontrolforeningerne i Sverrig og Norge — enedes man om Hovedpunkterne vedrørende Foderenhedsberegningen, som man jo ikke kommer uden om; disse Hovedpunkter var:

1. 1 Foderenhed lig 1 kg Byg.
2. Erstatningstallene for Kraftfoderets Omregning til Foderenheder fastsættes i Overensstemmelse med de foreliggende Forsøgsresultater.
3. Roerne værdsættes efter deres Tørstofindhold.
4. Græsfoderenhederne beregnes i Forhold til den ydede Mælkemængde og Koens Vægt; alt Foder, der gives som Tilskud til Græsset, fradrages med fuld Værdi.

For Danmarks Vedkommende bliver altsaa nu den samme Skala for Omregningen af de enkelte Foderstoffer og Fodermidler i Foderenheder anvendt overalt. Herved vil formentlig blive vundet ikke uvæsentlig, dels i Retning af en ædrueligere Foderenhedsberegning, navnlig for Græssets Vedkommende, dels i Retning af bedre Betingelser for frugtbare Sammenligninger, hvilke dog

altid bør drages med megen Skønsomhed, og endelig vil det være en Fordel for Kontrolassistentene, der snart arbejder i denne snart i hin Landsdel, at Foderenhedsberegningen nu overalt er den samme.

Vedrørende Spørgsmaalet om en rationel Afregning af den søde Mælk paa vore Andelsmejerier, et Spørgsmaal som i alleregntligste Forstand berører Kontrolforeningsvirksomheden og et Spørgsmaal, som vi aarlig vender tilbage til, fordi dets heldige Løsning kan komme til at betyde saa overmaade meget, da maa det atter fremhæves, at der er langt frem, inden vi der har naaet et nogenlunde tilfredsstillende Standpunkt. Mejeri-Drifts-Statistiken for 1915 er just kommen mig i Hænde, og den beretter atter om, hvorledes Stillingen har været i det sidste Aar. Man imponeres ligefrem over den Modstand mod en rationel og retfærdig Afregningsmaade, der stadig findes i visse Dele af Landet, og som til Eks. giver sig Udtryk i, at af 20 under en Mejeriforening værende Mejerier afregner kun de 3 eller 15 % paa tidssvarende og rationel Maade (efter Fløde eller Fedtenheder eller efter Faktor 3). I en anden Mejeriforening, hvorunder indberettes fra 32 Mejerier, er Afregningen derimod tidssvarende for de 26 eller for 85 %. Begge Eksempler er hentet fra Jylland. Provinssielt staar Fyn højest, Maribo Amt lavest. For 1915 er der af 742 indberettende Mejerier 444, der afregner efter Flødeenheder, Fedtenheder eller Faktor 3, altsaa 59,8 %, eller ca. de $\frac{3}{5}$, imod 53,7 % i 1914. Det er altsaa dog et ikke uvæsentligt Fremskridt, og saa godt som alle de Mejerier, der nu forlader Faktor 2, gaar over til Afregning efter Fløde- eller Fedtenheder.

1915 har bragt Priserne paa Avlsdyr et godt Stykke op, men denne Prisstigning paa Avlsdyr — fornemlig paa Tyre — har dog endnu ikke kunnet staa Maal i nogen Maade med Prisstigningen paa almindeligt Handels- og Slagtekvæg. Tyrepriserne er endnu for lave i Forhold til det almindelige Prisniveau. — Da Kvæg-

avlsforeningerne har solgt deres gode ældre Tyre — eller Tyre over 3 Aar — tidligere end de plejer, fristet dertil over Evne af de svimlende Kødpriser, saa har der i 1915 været livlig og stor Efterspørgsel efter unge Tyre til at udfylde de ældre Tyres Plads.

»Jysk Husdyravl« har ogsaa i 1915 offentliggjort en Del Oplysninger om Tyrehandelen, hvorefter den kontant betalte Gennemsnitspris for 65 Tyre af jysk Race var 959 Kroner og 952 Kroner paa Vilkaar, hvilket er omtrent 300 Kroner mere pr. Tyr end i 1914. — Fra vore bedste og solideste Kvægbesætninger sælges Tyrene, i stigende Grad kan man sige, i en meget ung Alder. Dette gælder i hvert Fald for Tyrene af jysk Race. Det er saaledes af Interesse at se, at der i 1915 er solgt 11 Tyrekalve i en Alder af fra 3 Uger til 1 Aar (gennemsnitlig $6\frac{1}{2}$ Maaned gamle) for 1309 Kroner kontant og 1573 Kroner paa Vilkaar. Blandt de opførte 65 Tyre var laveste Prie 475 Kroner kontant og 500 Kroner paa Vilkaar, højeste Pris 1800 og 2200 ialt 4000 Kroner for en 6 Maaneders Kalv fra Johannes Overgaard, Stautrup ved Aarhus. I Følge den jyske Kvægavlsberetning for 1915 er til Kvægavlsforeninger i Jylland fra 1. Januar—30. August 1915 købt 105 Tyre af jysk Race og 41 Tyre af rød dansk Race til en Gennemsnitspris af 700 Kroner, samt 42 Korthornstyre for gennemsnitlig 762 Kroner kontant. For Fyen opgives Gennemsnitsprisen for Aaret 19¹⁴/₁₅ for de 126 Tyre, der var i Kvægavlsforeningerne, til 848 Kroner kontant og 769 paa Vilkaar, men disse Tal kan selvfølgelig ikke direkte sammenstilles med de ovenanførte, der alene gjaldt for 1915. —

Om den d. 15. Maj 1915 stedfundne Kreaturtælling skal jeg baade for Kvæget og Faarenes Vedkommende henvise til mit Foredrag i Tidsskriftets 6. Hæfte, i hvilket ogsaa vil findes en kort Omtale af Faareavlens Stilling i 1915.

At Dyrskuevirksomheden for Kvægets Vedkommende

i 1915 blev saa overordentlig stærkt begrænset: paa Grund af Mund- og Klovesygens store Udbredelse, var et beklageligt Faktum. Heldigvis er der paa nærværende Tidspunkt gode Udsigter til, at dette ikke atter i Aar skal gentage sig, thi det vilde være ensbetydende med en ikke ringe Svækkelse af Avlsarbejdet og en Vanskeliggørelse af Avlsledelsen og Omsætningen af Avlsdyr. Hvor nyttigt end den foretagne Bedømmelse af de paa-gældende Avlsdyr var, der fandt Sted ved Landevejene, kan denne dog ingenlunde erstatte Savnet af at faa Dyrene fremstillet og bedømt samlede paa Dyrskuerne.

Vedrørende vore Husdyrs Sundhedstilstand i 1915, da har denne jo paa en desværre meget uhyggelig og tabbringende Maade været kendetegnet af den herskende Mund- og Klovesyge, der sidste Aar hærgede vort Land paa en hittil ukendt Maade, hvad Udbredelse angik. Der var saaledes i alt i 1915 konstateret Udbrud af Sygdommen i 6482 Besætninger eller 3,6 % af det samlede Antal Kvægbesætninger ialt i Landet. Særlig gik det jo ud over Øernes Kvægbestand, og kun i forholdsvis ringe Grad optraadte Sygdommen i Jylland. Haardst ramt var Odense Amt, hvor Udbrudenes Antal var 1421 eller 12,4 % af Amtets Kvægbesætninger. Maj Maaned viste det højeste Antal angrebne Besætninger. Størrelsen af de angrebne Besætninger var tilsammen: af stort Kvæg 125.732, af Ungkvæg 46.743 Stkr. og 30.324 Kalve, ialt 202.403 Stkr. Kvæg eller 8,38 % af Landets samlede Kvægbestand. Af Svin desuden 163.051 Stkr., af Faar og Lam 12.865 Stkr. og af Geder 630 Stkr.

Særlig gennem en betydelig Nedgang i de af Sygdommen angrebne Køers Mælkeydelse under og efter Sygdommen, har denne bragt det danske Kvægbrug meget betydelige, ja store Tab, men ogsaa paa anden

Maade, idet den er fulgt af en hel Række Følgesygdomme, ligesom der ogsaa døde en Del Dyr af selve Sygdommen, nemlig 8418 Stkr. Kvæg, overvejende Kalve, nemlig 74 %, samt 16 % Ungkvæg og 10 % Køer. Af Følgesygdomme kan nævnes Yverbetændelse, der er optraadt med 4317 Tilfælde, af hvilke 73 endte med dødeligt Udfald, og $\frac{1}{3}$ viste sig uhelbredelige. I et stort Antal Tilfælde er der indtraadt Kastning og Tilbageholdelse af Efterbyrden samt Overløbning. Som Følgelidelser er der, særlig paa Fyn og delvis paa Samsø, hyppigt indtraadt en særegen kronisk Utrivelighed. Ogsaa mange af Dyrene har været angrebet af Klovbrandbyld og med dødelig Udgang i 54 Tilfælde. — De af Sygdommen foraarsagede Ulemper overfor Dyrskuevirksomheden er allerede omtalt, men hertil kan endnu føjes alle de Udgifter og Ulemper, der har været en Følge af Desinfektioner og Afspærring m. v., skønt Afspærringsforanstaltningerne har været betydeligt lempeligere og mindre generende end under tidligere Epizotier. —

Af Litteratur vedrørende Kvæg- og Faareavlen har 1915, foruden en hel Række Stambøger samt Beretninger fra de provinsielle Fællesforeninger, samt fra Kvægavls- og Kontrolforeningsinstitutioner, frembragt en »Fodringsslære« af Inspektør *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, samt Arbejder af Konsulent *J. Fisker* og Godsejer *Moesgaard-Kjeldsen* om henholdsvis »Kvægavl og Arvelighed« og »Malkekvægets Fodring, Røgt og Pleje«, saa Aaret har givet en rigelig — og god — Høst paa dette Omraade.

Det danske Landbrug har i 1915 mistet usædvanlig mange af dets gode Mænd, der var fremme eller havde været fremme i betydningsfuld og ledende Virksomhed

paa forskellige Felter af Landbrugets Arbejdsmark. Her er der særlig Grund til at mindes to af dem, som Døden har berøvet os i det forløbne Aar, og hvis Arbejde særlig faldt paa Kvægavlens og Kvægbrugets Omraade i hvert Fald i en meget lang Aarrække af deres Virksomhed, nemlig *Harald Branth* til S. Elkjær og Konsulent *S. P. Petersen*. Førstnævnte var til sin Tid vor fornemste og mest fremragende Foregangsmand indenfor den jyske Kvægavl; *Harald Branth* var nemlig ikke alene Skaberen af S. Elkjær Kvægstammen, der i sin Tid øvede en Indflydelse paa den jyske Kvægavl, som ingen anden enkelt Kvægstamme, men det sortbrogede jyske Malkekvæg havde i *Harald Branth* dets ypperste Talsmand og Forkæmper i over en Menneskealder — og det baade i Mod- og Medbør.

S. P. Petersen, der fra 1888 til sin Død var Foreningen af jyske Landboforeningers Konsulent i Husdyrbrug, fik Lykke og Lejlighed til gennem mange Aar at yde den jyske Kvægavl en baade maalbevidst og virkningsfuld Vejledning i en Tid, hvor en saadan var stærkt paakrævet.
